

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İlâhiyat Fakültesi Dergisi
The University of Kahramanmaraş Sütçü İmam
Review of The Faculty of Theology
ISSN-1304-4524

Enver Tuncalp'ın Çocuklar İçin Yazılmış “Manzum Hadisler”i
Üzerine Bir İnceleme

The Research on The Work of Enver Tuncalp Named “Manzum
Hadiths” That is Written For Kids

Yazar / Author

Melek DEMİRDÖĞEN

KSÜ İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş / TÜRKİYE
demirdogenmelek@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2393-6816>

Makale Türü/ Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi/ Date of Receipt: 15/03/2018

Makale Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 22/06/2018

Makale Yayın Tarihi: 30/06/2018

Yayın Sezonu/Pub Date Season: Ocak-Haziran / January-June

Yıl/Year: 16 **Sayı/Issue:** 31 **Sayfa /Page:** 305-340

Atıf/Citation: Demirdöğen, Melek. “Enver Tuncalp'ın Çocuklar İçin Yazılmış “Manzum Hadisler”i Üzerine Bir İnceleme”. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (Haziran 2018): 305-340.

• *Bu makale iThenticate programında taranmış ve intihal içermediği tespit edilmiştir.*

Enver Tuncalp'ın Çocuklar İçin Yazılmış “Manzum Hadisler”i Üzerine Bir İnceleme

Öz

Kırk hadis tercümeleeri İslâmî Türk Edebiyatının Hz. Peygamber ile ilgili edebî türlerinden birisidir. Kırk hadis olarak adlandırılmasına rağmen eserde yer alan hadis sayılarına göre bazen yüz bir veya bin bir hadis şeklinde de yazılabilmektedir. Ara-larında mensur çalışmalar olmakla birlikte bu eserler çoğunlukla manzum çalışmalardır. Klasik dönemde manzum hadis tercümesi türünde birçok eser kaleme alınmasına rağmen Cumhuriyet Dö-nemi ve sonrasında bu türdeki çalışmalar birkaç eserle sınırlı kal-mıştır. Cumhuriyet sonrasında manzum hadis tercümesi türünde eser veren isimlerden birisi de asker şairlerimizden olan Abdullah Enver Tuncalp'tir. “*Manzum Hadisler*“ isimli Tuncalp'in bu eseri, çocuklar için hazırlanmış; tespit edebildiğimiz, bilinen ilk manzum bin bir hadis tercümesi olması bakımından önemlidir.

Çalışmamızda Enver Tuncalp'in hayatı ve edebî kişiliği, ar-dından edebiyatımızda manzum hadis tercümesi geleneği ve bu alanda öne çıkan bazı eserler tanıtılmıştır. Çalışmamızın son kısmında ise makalemize konu olan Tuncalp'in “*Manzum Hadisler*” adlı eserinden seçilmiş bazı hadislerin tercümeleeri, bu hadislerin Arapça metinleri ve tespit edilen hadislerin kaynaklarına yer ver-ilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Manzum Hadisler, Enver Tuncalp, Gü-lpınar Dergisi

The Research on The Work of Enver Tuncalp Named “Manzum Hadīths” That is Written For Kids

Abstract

Forty hadīths studies are one of the literary genres of Islamic Turkish Literature related to the Prophet Muḥammad. Although it is

named forty-nine ḥadīths, it can sometimes be named hundreds or thousands of ḥadīths according to the number of ḥadīths in the work. These works are mostly works of poetry, among them there are prose works as well. Despite the fact that in the classical period many works were acquired as hadith translations in verse form (*manzum* ḥadīth), this type of work was limited to a few works during and after the Republican period. Enver Tuncalp is one of our military poets who gave a translation of ḥadīths in verse form after the declaration of the Republic. This work by Tuncalp, entitled "Manzum Ḥadīths", is for children; we notice and we note that its importance is due to the fact that it is the first translation of the thousand and one ḥadīths in the form of verse.

In our work, we first introduce the life and literary personality of Enver Tuncalp, then the tradition of translating the hadith into our literature, and some works that are important in this area. In the last part of our work, we give place to the translations of certain hadiths chosen in the book entitled "Manzum Ḥadīths" of Tuncalp - which is the subject of my article-, to the Arabic texts of these hadiths as well as to the sources ḥadīths that have been found.

Keywords: Hymnal ḥadīth, Enver Tuncalp, Gülpınar Journal.

Giriş

Abdullah Enver Tuncalp, 13 Şubat 1913'te Preveze'de dünyaya gelir. Dedesi Manastır Askeri İdâdisi Kumandanı Topçu Binbaşı Murat Ağa, babası Preveze Müftülüğü ve Niksar Kadılığı yapan İsmail Hakkı Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır.¹

Tuncalp ve ailesi Balkan harbinden dolayı İstanbul'a göç eder. Daha sonra Bursa'nın Mudanya ilçesine yerleşen Enver Tuncalp, Mudanya nüfusuna kayıtlıdır. Bu sebeplerle Tuncalp'in çocukluğu Preveze, Kratuva, Yanya, Yemen, Kamaire, İstanbul ve

¹ Enver Tuncalp'in oğlu, şair Zafer Sevil Tuncalp ile yapılmış özel mülakat, Mayıs 2016, Zafer Sevil Tuncalp hakkında bk. Duyguların Ötesinde, (Ankara: Yıldızlar Yayıncılık, 2014).

Niksar'da geçer.²

Babası İsmail Hakkı Efendi ve annesi Ayşe Hanım'ın, şairin çocukluğunda, evde oluşturduğu manevi atmosferi Tuncalp, *Çiçek Açan Seccade* şiirinde şu şekilde anlatır:

Annem her namazda yanar tutuşur

Secdeye kapanır, Rabla buluşur,

Kaskatı kesilir, ağlardı bol bol,

Sanki sonsuzluğa açılırdı yol

...

Seccade bütün gün yerden kalkmazdı,

İbadet anama en büyük hazdı,

Manevi değerler beslerdi onu

*Bir sabah seherde gördüm en sonu:*³

Babası İsmail Hakkı Efendi "Kadıızâde" aile ismiyle tanınır. Şair Tuncalp, daha sonraları Kadıızâde aile ismini kaleme aldığı bazı şiir ve edebî yazılarında da kullanmıştır.⁴

Şairin eğitim hayatı Mudanya Şükrü Çavuş İlkokulu'nda başlar. Daha sonra Bursa Askeri Lisesi'ni tamamlar.1932 yılında Maltepe Askeri Lisesi'nden, 1934 yılında İstanbul Harp Okulu'ndan, 1935 yılında Süvari ve Binicilik Okulu'ndan mezun olur. Tank ve Zırhlı Birlikler Okulu'ndan sonra Zırhlı Birlikler Okulu Öğretmenliği yapar. Etimesgut Zırhlı Birlikler Eğitim Merkezi Muâvini iken 1960 yılında ordudan emekli olur. Türk Ordusunda Albaylık rütbesine kadar yükselen Tuncalp, 1937 Trakya, 1937 Ege ve 1938 Tunceli Askeri manevralarına katılır. Bunların neticesinde üç adet Atatürk

² Tuncalp, özel mülakat.

³ Enver Tuncalp, *Çiçek Açan Seccade* (Ankara: Şark Matbaası, 1972), 16.

⁴ Salih Okumuş ve Sabit Bayram, "Şekil, Muhteva ve Yazar Kadrosu Açısından Gülpınar Dergisi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5/21 (Bahar 2012): 222.

Manevra Hatıra madalyası alır. Emekli olduktan sonra İlahiyat Fakültesi'ne devam eder.⁵

Ev hanımı Nezihe(Uğurluoğlu) Hanım ile evli olan Tuncalp, 9 Haziran 1992 tarihinde hayata gözlerini yumar. Serpil Kania, Seçil ve Zafer Sevil adında üç çocuk babasıdır.⁶

Şair ve yazar Tuncalp, 15 ayrı sivil toplum kuruluşuna üyedir. Yeşilay Cemiyeti Yüksek Şura üyeliği bunların başında gelir. Türk Kooperatifçilik Kurumu, Türkiye İlahiyat Din Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu, Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği, Türkiye İlim Yayma Cemiyeti, Türkiye Edebiyatçılar Derneği, Kemalist Atılım Derneği, Kocatepe Diyanet Sitesi Kurulu Üyesi, Türk Kooperatif Eğitim Vakfı ve Türkiye Hacılarını Hac İşlerini Düzenleme Derneği kuruculuğu, Türk Ocağı, Türkiye İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (İLESAM) bu kuruluşlardan bazılarıdır.⁷

İ.O.G.T Milletlerarası Ahlâklı İnsan Geliştirme Kurulu'nun daveti ile İsveç'ten Finlandiya'ya kadar bütün Avrupa'yı dolaşır ve oralarda konferanslar verir.⁸

Askerî, edebî, siyasî ve sosyal kişiliğiyle çok yönlü bir insan olmasının yanında Tuncalp, kendisini “*Emekli tank albay, şair ve yazar*” olarak nitelendirir:

Şu resme insafla eyleyin nazar,

Hizmette birleşmiş sefer ve hazar,

Tuncalp' in tarihte künyesi şöyle:

⁵ Enver Tuncalp, *Manzum Allah Sevgisi*, der. Z. Sevil Tuncalp, (Ankara: Yıldızlar Yayıncılık, 2016), 376.

⁶ Enver Tuncalp, *28 Peygamber*, (Ankara: Şark Matbaası, 1972), 110.

⁷ Güzide Gülpınar Taranoglu, “Enver Tuncalp”, *Gülpınar Aylık Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi* 18, Enver Tuncalp Özel Sayısı 202, (Şubat 1993): 5.

⁸ Mlf. yok, “Şair ve Yazar Enver Tuncalp'in Biyografisi ve Aldığı Ödüller”, *Büyük Ankara Gazetesi*, (15 Şubat 1990), 279: 18.

*Emekli tank albay, şair ve yazar.*⁹

Edebî kişiliği

Şair, şiir yazmaya erken yaşlarda başlar. Ağabeyi Murat Tuncalp'ın notlarında, yaklaşık 1923-1924 yıllarında, ilkokul son sınıfta iken İstanbul'dan Mudanya'ya dönüşlerinden birinde, Tuncalp'ın dudaklarından şu dizelerin döküldüğü kayıtlıdır:

Bekliyorum gelecek diye

Gözlerimde nem,

Vakitler gecikti de

*Gelmedi annem*¹⁰

Şiir yazmaya erken yaşta başlayan Tuncalp'ın ilk şiiri 9 Mart 1931 tarihli Bursa'da yayın yapan Halkın Sesi Gazetesi'nin 52. sayısında yayınlanır. Bu şiir şairin "*Bursa'ya Hasret*" isimli şiiridir. İlk eseri ise 1941 yılında Lüleburgaz'da neşredilen "*Trakya Türkleri*" isimli eseridir.¹¹

Yazarın neşredilmiş 43 adet eseri mevcuttur. Bunlar:

- 1) Trakya Türkleri - 1941
- 2) Şaşkın Bakışlar - 1944
- 3) Tank Tanıma Kılavuzu - 1945
- 4) Sümer'in Ölümü - 1947
- 5) Tanrı'ya Dualar- 1947
- 6) Türküm Ne Mutlu Bana - 1948
- 7) Manzum Buhârî Şerif 1,2 - 1950
- 8) Ramazanın Kudsiyeti ve Oruç - 1957
- 9) Hz. Muhammed ve Dört Arkadaşı - 1958
- 10) Gaziantep'in Halkı - 1958
- 11) Şükürnâme - 1959

⁹ Enver Tuncalp, *Çiçek Açan Seccade*, (Ankara: Şark Matbaası, 1972), arka kapak.

¹⁰ Tuncalp, özel mülakat.

¹¹ Enver Tuncalp, *İnandım İman Ettim*, (Ankara: Şark Matbaası, 1974), 123.

- 12) Allah'ın Güzel İsimleri – 1960
- 13) Kur'ân-ı Kerîm'den Manzum Ayetler – 1960
- 14) İslâm'da Mutlu Günler – 1960
- 15) İntikam Destanı (Kıbrıs) – 1964
- 16) Milli Misâk – 1965
- 17) Orman İçinde Şiirler – 1967
- 18) Alkol ve Sarhoş – 1968
- 19) Türklük ve Türkiye Sevgisi – 1968
- 20) Yeşilay Ülküsü – 1969
- 21) Herşey – 1970
- 22) Manzum Kitabeler – 1971
- 23) Çiçek açan Seccade – 1972
- 24) Kur'ân'dan Bize Haber 28 Peygamber -1972
- 25) Kışladan Sesler – 1972
- 26) Alpaslan ve Malazgirt Destanı – 1973
- 27) İslâm'ın Binası – 1973
- 28) Mevlânâ Sevgisi – 1973
- 29) Cumhuriyet'in 50.Yıl Destanı – 1973
- 30) Cumhuriyet Sevgisi – 1973
- 31) Manzum Biyografi- 1974
- 32) İnandım İman Ettim- 1974
- 33) Kıbrıs Barış Harekatı Destanı-1974
- 34) Anne Baba ve Ata Sevgisi-1975
- 35) Manzum Hadisler – 1975
- 36) Güftesiz Besteler- 1976
- 37) Manzum Dualar-1976
- 38) Teknolojide Teknik Şiir Denemeleri-1976
- 39) Armağan-1979
- 40) Bağlıyız Atatürk'e -1981
- 41) Yurtta Sulh Cihanda Sulh – 1986
- 42) Kerbelâ Destanı-2010
- 43) Manzum Nasreddin Hoca Fıkraları -2014

Ülkemizin belli başlı gazete ve dergileri başta olmak üzere 56 ayrı yayın organında sürekli olarak yazılar kaleme almıştır. Bilhassa 1940-1970 yılları arasında yayın yapan Anadolu basını diyebileceğimiz günlük, haftalık ve aylık süreli yayınlardan birçoğunda makale, inceleme, eleştiri ve şiirleri yayınlanmıştır.

Bursa'da yayın yapan Halkın Sesi başta olmak üzere; Türk Yurdu (Ankara), Damla (Edirne), Hâkimiyet (Kayseri), Birlik Gazetesi (Siirt), Bahçe Dergisi, Millet, Ay Yıldız, gazeteciler cemiyetinin günlük yayın organı olan 24 Saat ve Kaynak Dergisi bu yayın organlarından birkaçıdır. Bahçe ve Ece gibi bazı edebiyat ve sanat dergilerinin çıkarılmasına öncülük eden şair, bir ara *Şamar* adlı bir dergi de çıkarmıştır.¹²

1976-2005 yılları arasında yayın yapan, 348 sayı ile Türkiye'de en uzun soluklu süreli yayınlardan biri olan *Gülpınar Aylık Fikir, Sanat, Edebiyat Dergisi*'nin çıkarılmasına öncülük eden şair, aynı derginin yazı işleri ve yönetim müdürlüğü görevlerinde de bulunmuştur.¹³

Tuncalp; şiir, makale, inceleme, hiciv gibi farklı türlerde manzum ve mensur edebî ürünler kaleme almıştır. Bu yazılar, işlediği konu bakımından oldukça zengindir. Dil ve edebiyat yazıları, teknik şiirler, dinî ve tasavvufî şiirler, farklı yazarlara ait biyografik çalışmalar, güncel siyâsî meseleler üzerine yazılmış makaleler bu konulardan bazılarıdır.

Yazar, eserlerinde sade ve anlaşılır bir dil kullanmaya önem verir. Şiirlerinde aruzu ve serbest nazmı çok az kullanan şair, genellikle millî veznimiz olan hece veznini kullanır. Şiirlerinde âşık tarzına da yer vermiş ve güzel lirik şiirler kaleme almıştır.¹⁴

Hece ölçüsü ile yazılmış şiirlerinde şair, çoğunlukla 7 veya

¹² Tuncalp, özel mülakat.

¹³ Bk. Salih Okumuş, Sabit Bayram, "Şekil, Muhteva ve Yazar Kadrosu Açısından Gülpınar Dergisi", 210.

¹⁴ Fethi Gözler, "Tuncalp Hakkında", *Gülpınar Dergisi* 18/204 (Nisan 1993): 16.

11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Nazım biçimi beyit ya da dörtlükler şeklinde yazılmış bu şiirlerde mısra sonlarında sıklıkla tam veya yarım kafiye kullanılmıştır. Klasik şiirimizin tüm özelliklerini taşıyan şairin şiirleri bir bakıma âşık edebiyatı çağrışımları yapar.

Tuncalp; dilin sadeliği, geleneksel ve millî dil yapısının yabancı unsurlardan korunması için gayret etmiştir. Örneğin; sağduyuya aykırı düşen fikirlere, dilimizde uydurukça sözler kullanmaya karşıdır. Bu düşüncesini “İki Devir” adlı şiirinde şu şekilde dile getirmiştir:

Ben dünya diyorum,

Sen evren.

Ben merasim diyorum,

Sen tören.

Ben hatıra diyorum,

Sen anı.

Ben çağ diyorum,

Dönüyor nevrin.

Biz yavrum,

İki devrin

İki ayrı insanı...¹⁵

Bir başka şiirinde;

“Dilin bozguncunun ağzında lokma

Diline sahip ol ey Türk Milleti

Uydurma sözleri diline sokma

Diline sahip ol ey Türk Milleti...”¹⁶ mısralarıyla millî dil

¹⁵ Gözler, “Tuncalp Hakkında”, 16.

¹⁶ Tuncalp, özel mülakat.

yapısının korunmasına dikkat çeker.

Dinî, millî, manevî, tasavvufî, ahlâkî, siyasî hemen her konuda şiirler yazan Tuncalp'in şiirlerinde dinî ve millî konular ağırlıklıdır.

Yazara göre "sanat memlekete hizmet içindir". Sanatçı ise millete, dinine, yurduna bağlı olmalı ve eserlerini bu sorumluluk duygusuyla kaleme almalıdır. Millî kültür ve manevî değerlerin korunması sanatın ve edebiyatın öncelikli amacıdır. Türk kültür ve medeniyeti Türklük-İslâm sentezinden müteşekkildir. Türk ve Müslüman olmak Tuncalp'e göre bir ayrıcalıktır. Bu görüşünü yazar şiirlerinde de sık sık dile getirir.

*Çok şükür Allah'a insan yaratmış,
Türklük cevherimi dozuma katmış.
Bundandır daima duyduğum sevinç,
Karakterim sağlam iç varlığım dinç.
Ne kadar övünsem şüphesiz azdır.
Türklük insan için en büyük hazdır,
Ben Türk'üm çok şükür dinim de İslâm
Demek ki insani meziyetim tam.¹⁷*

Tuncalp için yurt, millet, vatan sevgisi Türklük-İslâm sentezinden geçer. Türklük ülküsü ve bunun getirdiği sağ siyasî görüşünü şiirlerinde ve yazılarında sıkça savunur. Sağ siyasî ve ideolojik görüşleri savunan yazı ve şiirleri azımsanamayacak kadar çoktur.

*Kitaplarınızın sayısı çoktur,
Hele bazısının benzeri yoktur,
İmanlı mısralar =SOLCU=ya oktur,
Siz, dünyada ahreti kazanmışsınız.¹⁸*

¹⁷ Tuncalp, *İnandım İman Ettim*, 10.

¹⁸ Enver Tuncalp, *Manzum Biyografi*, (Ankara: Şark Matbaası, 1974), 46.

Tuncalp'ın dinî muhtevâlî şiirlerinin konusu çok geniştir. Allah ve peygamber sevgisi, besmele, âmentü, meleklerle iman, peygamberlerin sıfatları ve görevleri, Kur'ân ve diğer kutsal kitapların özellikleri, meleklerin özellikleri ve görevleri, Allah'ın sıfatları ve isimleri, dinî bayramlar, mirâc hadisesi, Ramazan ayı ve Kadir Gecesi, namaz, dört halife gibi pek çok dinî muhtevâyı şair şiirlerine konu edinmiştir. Din eğitimi ile ilgili güncel meselelerden İmam Hatip Okullarının önemi, Yüksek İslâm Enstitülerinin işlevi gibi hemen her dinî mevzu hakkında şairin manzum veya mensur çalışmalarına rastlamak mümkündür.

Tuncalp'ın, İslâmî Türk Edebiyatımız içerisindeki edebî türlerden pek çoğunu ihtivâ eden matbû eserlerine rastlamak mümkündür. Çalışmamıza konu olan manzum hadis tercümesi, bu türde çocuklar için yazılmış, tespit edebildiğimiz ilk eser olması bakımından önemlidir.

Kur'ân-ı Kerîm'in birçok sûresinin, manzum olarak tercümesini ihtivâ eden Tuncalp'e ait şiirler, dönemin farklı gazete ve süreli yayınlarında yer almıştır. Bu tercümeleer manzum Kur'ân tercümesi türünde kaleme alınmış sayılı çalışmalardandır.¹⁹

Çocuklara iman esaslarını öğretmek amacıyla yazdığı “İnandım İman Ettim” bir akaidnâme örneğidir. Tuncalp'ın Kur'ân'da ismi geçen 28 peygamberin hayatının anlatıldığı “28 Peygamber” isimli eseri, edebiyatımızdaki Peygamberler ile ilgili edebî türlerden olan Kısâsu'l-Enbiyâ türünün manzum olarak yazılmış son dönem örneklerindedir. Yazarın diğer birçok eseri gibi manzum olarak yazılmış “Kerbelâ Destanı” isimli kitabı ise bir maktel örneği olarak değerlendirilebilir.

İslâm tarihinde hüzdür hala,

Tüyleri ürperten olay KERBELÂ

¹⁹ A. Vehbi Ecer, “Kuran-ı Kerim'in Manzum Tercüme Denemeleri”, *Hikmet Yurdu* 3 (2009): 210.

Şehid edilmişti KÛFE'de Ali,
Büyük teessüre düştü ahâli,
Nice nurlu yüzler sarardı soldu
Kerbelâ'nın başı bu olay oldu...²⁰

Tuncalp'ın dinî temalı şiirleri çocuklara dini öğretmeyi ve sevdirmeyi hedefler. İman esasları, peygamberlerin kıssaları, İslâm dininin ibadet esasları ve bunların yapılış biçimleri, çocuklara Türkçe manzum dualar ve manzum hadis tercümeleri yazarın çocuklar için kaleme aldığı eserlerin dinî konularını oluşturur. Tuncalp'ın çocuklar için yazılmış, değerler eğitimi açısından önem arz eden pek çok şiiri dönemin süreli yayınlarında yayınlanmıştır.

Şairin çalışmamıza konu olan *Manzum Hadisler* isimli eseri, hadisleri daha kolay öğrenebilmeleri ve ezberleyebilmeleri için bizzat çocuklar için kaleme alınmıştır. Bu yönüyle *Manzum Hadisler*, XX. yy'a kadar, çocuklar için yazılmış, tespit edebildiğimiz bilinen ilk manzum hadis kitabıdır.

Edebiyatımızda Kırk Hadis Tercüme Geleneği

Türklerin XIII. yy'da İslâmiyeti kabul etmeleriyle birlikte edebiyatımızdaki temel konulardan biri din olmuştur. Siyer, hilye, mirâciyye, şefaatnâme, mucizât-ı nebî, kırk hadis tercümeleri edebiyatımızdaki Hz. Peygamber ile ilgili edebî türlerden bazılarıdır.

İlk örnekleri en basit derlemeler halinde XVIII. yy'ın sonlarına doğru ortaya çıkan kırk hadisler, bir yönüyle dinî, diğer yönüyle edebî, ahlâki ve ictimâî özelliklere sahip olduğundan zamanla İslâm edebiyat ve tefekkürünün temel türlerinden biri haline gelmiştir.²¹

Hz. Peygamberin "Ümmetimin dinî işlerine dair kırk hadis ezberleyeni Allah kıyamet günü fakihler ve âlimler zümresiyle

²⁰ Enver Tuncalp, *Kerbela Destanı*, der. Z. Sevil Tuncalp, (Ankara: Rulo Ofset Matbaacılık, 2010), 9.

²¹ Abdulkadir Karahan, "Kırk Hadis", *TDV İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25: 470-473.

haşreder” hadisi münasebetiyle İslâm tarihi boyunca çeşitli kırk hadisler risaleler şeklinde derlenmiş, ezberlenmeye çalışılmıştır. İslâmi geleneğin içinde yer alan kimi şairler de seçtikleri kırk hadisi manzum şekilde tercüme etmişler, bu yolla manzum kırk hadis kaleme alma geleneği doğmuştur.²²

Kırk Hadis cem ve tasnifinde bunlardan başka sebepler de rol oynamaktadır: Peygamber şefâatine nâiliyet, cehennem ateşinden korunma arzusu, hayır dua almak, rahmetle anılmak, faydasız geçen zamanı telâfi etmek, daha önce kırk hadis yazanlara benzetmek, Müslümanlara hizmette bulunmak, dost ve talebe recâsını yerine getirmek, ekâbire hoş görünmek gibi maddi ve manevi âmiller bilhassa bu meyandadır.²³

Yazılış biçimlerine göre manzum, mensur ya da yarı manzum yarı mensur olarak kaleme alınmış hadis tercümeleri mevcutsa da Türk dilinde kaleme alınmış kırk hadis tercümeleri ağırlıklı olarak manzum biçimde yazılmıştır. Arap ve İran edebiyatına kıyaslandığında Türk edebiyatındaki manzum kırk hadis tercümelerinin çokluğu dikkati çeker. Öyle ki Müslüman milletlerin hiçbirinde büyük sanatkârlar Türkçede olduğu kadar manzum kırk hadis tercümeleri ile uğraşmamışlar ve o derece bol eser meydana getirmemişlerdir.²⁴

Genel olarak beyitler veya kıt’alar şeklinde kaleme alınan kırk hadis tercümelerinin Arap, Fars ve Türk Edebiyatında pek çok sayıda örnekleri mevcuttur. İlk örnekleri Arap Edebiyatında mensur eserler olarak görülen kırk hadisler daha sonraları genellikle manzum eserler olarak karşımıza çıkmıştır. Az da olsa manzum-mensur karışık türleri de mevcuttur.

Arap dilinde ilk örnekleri Abdullah b. Mübârek’in Erba’ün

²² Kamil Ali Gıynaş, “Hilâli’nin Manzum Hadis Tercümesi”, *Turkish Studies*, (Winter 2012): 1133.

²³ Abdulkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, (Ankara: DİB Yayınları, 1991), 319.

²⁴ Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, 22.

Hadis'iyle başlamıştır. İmam Nevevî'nin mensur olarak kaleme aldığı Erba'ün Hadis'i Karahan'a göre "yalnız Arap dilinin değil, bütün İslâm âleminin başlangıçtan bugüne kadar bu sahada vücuda getirilmiş en ehemmiyetli, en şöhretli ve en müteammim hadis risalesidir.²⁵

Molla Câmî'nin Farsça kaleme aldığı kırk hadis Türk müellifler arasında büyük rağbet görmüştür. Türk şairlerin kırk hadis tercümeleri ile uğraşmalarında XV. yy'ın ikinci yarısından itibaren, Câmî'nin geniş çapta tesiri olmuştur. Nevâî, Fuzûlî, Rihletî, Nâbî, Münîf'in kırk hadis risalelerinin Câmî tercümesi olduğunu söylemek bunun isbâtıdır.²⁶

Türk dilinde yazılmış ilk kırk hadis Muhammed b. Ali'nin orta Asya edebi lehçesiyle 1358 yılında tamamladığı "Cennetlerin Açık Yolu" anlamına gelen "Nehcü'l Ferâdis" isimli mensur eseridir.

Türk Edebiyatının altın çağı olan XVI. yy'da, biraz da Molla Câmî'nin tesiriyle kırk hadis türünde bir artış görülmektedir. Bu yüzyılda 13 adet manzum hadis tercümesi yapılmıştır. Hazînî, Usûlî, Emir Mukaddes, Merdumî, Nev'î, Fuzûlî, Âlî gibi şairlerin manzum tercümeleri bu asırda kaleme alınmış eserlerden bazılarıdır. XVII. yy'da ise bir önceki asra göre azalma görülse de yedi adet Kırk Hadis tercümesi vardır. XVIII. yy'da 8 adet, XIX. yy'da ise 40 Hadis tercümesi yapan üç şair vardır.²⁷

XIX. Yy. Osmanlı İslâm âlimlerinden İsmail Sâdık Kemâl'in 1011 hadisin manzum tercümesini ve şerhini ihtiva eden *Âsâr-ı Kemal* adlı eseri,²⁸ çalışmamıza konu olan, Enver Tunçalp'in 1001 hadis tercümesi içeren *Manzum Hadisler* adlı eseri ile, hadis

²⁵ Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, 55.

²⁶ Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, 141.

²⁷ Alim Yıldız, "Sirâci'nin Manzum Hadis Tercümesi", *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/1, (2011): 129.

²⁸ Bk. Bekir Tatlı, "İsmail Sâdık Kemal'in *Âsâr'ı* Kemâl'deki Hadisçiliği", *Dini Araştırmalar* 18, sy. 46, (Ocak-Haziran 2015): 45-65. Selahattin Yıldırım, "XIX. Yüzyıl Osmanlı Muhaddisleri ve Eserleri", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 13 (2004): 300-301.

sayılarının birbirine yakınlığı sebebiyle benzerlik göstermektedir. Her iki eser de ihtiva ettikleri hadis adedince, oldukça hacimli eserler olarak dikkat çekmektedir.

XX. yy'da, bu türde, sınırlı sayıda eser kaleme alınmıştır. Necip Fazıl'ın *Esselâm*²⁹ isimli kitabı ve Enver Tuncalp'ın *Manzum Hadisler* isimli 1001 hadis tercümesi bu asırda kaleme alınan sayılı tercümelere dendir.

XXI. yy'da yapıldığı bilinen ilk manzum hadis tercümesi, Alim Yıldız'ın *Kırk Hadis* isimli eseridir.³⁰ Mahmut Kaya'nın millî veznimiz olan hece ölçüsü ile kaleme aldığı "*Manzum 101 Hadis*"³¹; Yılmaz Öksüz, *Kırk Hadis*; İsmet Özel, *Kırk Hadis*; İskender Pala, *Kırk Güzeller Çeşmesi* son yüzyılda, bu türde yazılmış, tespit edebildiğimiz diğer eserlerdir.

Tuncalp'ın "*Manzum Hadisler*" adlı eserini diğer tercümelere ayıran en önemli husus, çocuklara hadislerin mânâlarını daha kolay öğretmek ve ezberletmek amacıyla yazılmasıdır. Bu hususta çocuklar için yazılan, tespit edebildiğimiz, bilinen ilk manzum hadis tercümesidir. Eserin "*Müslüman Türk Çocukları İçin Manzum Kırk Hadis*" başlıklı önsözünde yazar bunu şu şekilde ifade etmiştir:

"*Müslüman Türk Çocuklarına dünyada mutlu olmasını ve ahirette Allah'ın rahmetine ve Peygamberimizin özel şefaatine kavuşmasını kolaylaştırmak amacı ile, ben de rahatça ezberlenebilecek ve manaları hayat boyunca insana zevk verecek 1001 hadisin aslını sizlere manzum şekilde sundum.*"

"*Müslüman Türk Çocuklarının yüce Peygamberimizin pırlanta sözleri olan hadislere ilgi göstermelerini ve seve seve ezberlemek ve*

²⁹ Bk. Alim Yıldız, "Klasik Edebiyatımızda Manzum Hadis Tercümeleri ve Necip Fazıl'ın 101 Hadis Tercümesi", *Geleneğin İzinde*, edt. Alim Yıldız (İstanbul: Kitabevi, 2013), 221.

³⁰ Yıldız, "Sirâci'nin Manzum Hadis Tercümesi", 129.

³¹ Bk. Mahmut Kaya, *Manzum 101 Hadis* (İstanbul: İnkılab Yayınları, 2017).

yaymak için emek sarf etmelerini Cenâb-ı Hak'tan niyaz eylerim."³²

İki bölümden oluşan bu eserde birden başlayarak sıralanmış 1001 adet manzum hadis tercümesi bulunmaktadır. Eserin birinci bölümü kırkar hadis ihtivâ edecek biçimde on ayrı bölümde tasnif edilmiştir. Toplam dört yüz hadis tercümesinin bulunduğu eserin birinci bölümündeki hadisler çoğunlukla dörtlükler şeklinde tercüme edilmiş olsalar da aralarında beyit şeklinde yazılmış birkaç manzum tercüme de rastlamak mümkündür. Bu beyit ve dörtlüklerde çoğunlukla yedişerli hece ölçüsü kullanılmış ve a - b / a - b kafiye şeması ile yazılmışlardır.

Dört yüz birinci hadisten başlayan ikinci bölümde ise dörtlükler şeklinde yazılmış hadis tercümeleri bulunsa da bu kısım genellikle beyitler şeklinde kaleme alınmış manzum tercümeleşmektedir. İlk bölümden farklı olarak bu bölümdeki hadislerin bir kısmı aynı muhtevaya sahip olmaları bakımından peş peşe sıralanmıştır. Eserde yer alan hadislerin bir kısmının aynı hadislerin farklı tercümeleştiğini tespit ettik. Bununla birlikte bazı beyit ve dörtlüklerin ise birebir hadis metninin tercümesi değil, hadis metnini işaret eden manevî lafızlar olarak yazıldığını fark ettik.

Manzum Hadisler, okuru çocuk olarak düşünülerek kaleme alınmış bir eserdir. Bu nedenle çocuğa göreliği sağlama hususunda, muhteva veya biçimsel bazı özelliklere sahiptir. Eserde tercümesi yapılan hadisler içerisinde temel dinî bilgiler ve evrensel ahlâkî mesajlar içeren hadislerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu durum, eserin, çocukların din ve değerler eğitimindeki yerini ve önemini ortaya koymaktadır.

Eser dil hususiyetleri bakımından oldukça açık, anlaşılır ve sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Bu da *Manzum Hadisler* isimli eserin, çocuklar tarafından okunması ve anlaşılması hususunda kolaylık

³² A. Enver Tuncalp, *Manzum Hadisler*, (Ankara: Şark Matbaası, 1975), 3-4.

sağlamaktadır. Ayrıca eserde hadislerin kafiyeli ve mevzûn ifadelerle tercüme edilmiş olması, hadislerin çocuklar tarafından ezberlenmesine ve hatırdaki tutulmasına kolaylık sağlayacak niteliktedir.

Eserde toplam 1001 adet manzum hadis tercümesi bulunmaktadır. Hadis tercümesi geleneği içerisinde, çocuk ürünlerinin yazımına örnek teşkil eden bu eserdeki hadis sayısının çok olması, eserin, zengin bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir.

Eserin ilk ve tek baskısı 1975 yılında yapılmıştır. Üzerinden henüz yarım yüzyıl geçmiş olmasına rağmen, eser, günümüz edebiyat dünyası ve akademik camiada tarafından yeterince tanınmamaktadır. Oysa eser, belirtilen nitelikleri bakımından İslâmî Türk Edebiyatı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Eserin edebiyat dünyasına ve akademik camiaya tanıtılması, Türk İslâm Edebiyatı içerisindeki yerinin ve öneminin örneklerle ortaya konması ve eserin çocuğa göreliğinin daha geniş bir perspektiften okuyucuya sunulması amacıyla çalışmamız içerisinde eserden tespit edilmiş yaklaşık kırk adet manzum hadis tercümelerine yer verilmiştir. Ayrıca çalışmamızda yer verilen manzum hadis tercümelerinin Arapça metinlerine, tercüme-metin uyumunu göstermesi bakımından çalışmamız içerisinde yer verilmiştir.

HADİSLER

1

انما الاعمال بالنيات ...

Ameller Niyetlere Göredir...³³

Niyet edin ve yapın,

Hizmette ahenk olur

Her işinde sevabın

³³ Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-Sahih*, (Riyad: Dârü's-Selam, 2000), "Bedü'l-vahy", 1.

Niyetine denk olur...(5/2)³⁴

2

ان الذي ليس في جوفه شيء من القران كالبيت الخرب

Ezberinde Kur'ân'dan bir Âyet Bulunmayan Kimse Harap Bir Ev Gibidir. ³⁵

Ezberinde güzel bir

Ayet bulunmayan kul;

Harap bir ev gibidir

Bakımsız, fakir, yoksul...(6/5)

3

اكمل المؤمن ايمانا احسنهم خلقا

Müminlerin İman Bakımından En Mükemmeli Ahlâk Bakımından En Güzel Olanıdır. ³⁶

Müminlerin imanca

En mükemmel olanı;

Hiç şüphesiz ahlakça

Tam ve güzel olanı...(6/10)

4

لايجتمع الشح والايمان في قلب عبد ابدا

Bir İnsanın Kalbinde Cimrilik Ve İman Bir Arada Bulunmaz. ³⁷

³⁴ Tercüme metni yukarda verilen hadisin çalışmamıza konu olan *Manzum Hadisler* isimli eserdeki mevcut konumu, 5. Sayfadaki 2 numaralı hadis (5/2) şeklinde, dörtlük ya da beyitlerin sonunda parantez içinde verilmiştir.

³⁵ Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *es-Sünen*, (Riyad: Darü's-Selam, 2000), "Fedâilü'l -Kur'ân" , 18.

³⁶ Ebû Dâvûd, Süleyman b.el-Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, (Riyad: Dârü's-Selam, 2000), "Sünnet", 15.

³⁷ Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, *es-Sünen(el Müctebâ)*,(Riyad: Dârü's-

*Cimri olan Müslüman,
Huzur ile yaşamaz.
Cimrilik ile iman
Bir kalpte bağdaşamaz...(8/19)*

5

لاضرر ولا ضرار

Zarar Vermek Ve Zarara Zararla Karşılık Yoktur. ³⁸

*Zararla korku salmaz
Mü'minler hiç bir zaman.
Zarar verip öc almaz
Zarar gören müslüman...(9/26)*

6

اتق الله حيثما كنت وأتبع السيئة الحسنة تمحما

**Nerede Olursan Ol, Allah'a Karşı Sorumluluğunun
Bilincinde Ol!Kötülüğün Peşinden İyi Bir şey Yap ki Onu Yok
etsin. İnsanlara da Güzel Ahlâka Uygun Biçimde Davran!** ³⁹

*Haz bul iman tadından,
Allah'tan kork ve eğil.
Kötülüğün ardından
İyilik yap, onu sil...(10/34)*

Selam, 2000), "Cihad" , 8.

³⁸ ibn Mâce, Muhammed b. Yezid el-Kazvîni, *es-Sünen*, (Riyad: Dârüs-Selam, 2000), "Ahkâm", 17.

³⁹ Tirmizî, "Birr", 55.

7

اولى الناس بي يوم القيامة اكثرهم على صلاة

Kıyamet Günü İnsanların Bana En Yakını, Bana En Çok Salavat Getirendir. ⁴⁰

İsmi haz verir dile

Dağıtır her kederi;

Selât ve selâm ile

Yâd eyle Peygamberi (12/44)

8

لايشبع المؤمن دون جاره

Mü'min, komşusu açken kendi karnını doyurmaz. ⁴¹

Komşusu aç, perişan,

Kendisi hem tok, hem dinç!

Böyle kul tam Müslüman,

Sayılabilir mi hiç?..(13/50)

9

الإحسان أن تعبدالله كأنك تراه فان لم تكن تراه فانه يراك

İhsan, O'nu Görüyormuş gibi Allah'a İbadet etmendir. Sen Onu Görmeden de O Seni Görmektedir... ⁴²

Sen görmeden de Rabbi

Görür Rabbülâlemin...

Allah'ı görür gibi

İbadet eder mü'min...(14/51)

⁴⁰ Tirmizi, "Vitr" , 21.

⁴¹ Buhârî, "Edebü'l- Müfred", 112.

⁴² Buhârî, "Tefsir(Lokman)" , 2

10

الدين النصيحة

Din Nasihattir. ⁴³

İman taşıyan bilgin

Öğütler verir daim.

Hiç şüphesiz ki bu din

Nasihat ile kaim...(14/53)

11

لا يزال احدكم في صلاة مادامت الصلاة تحمسه لايمنعه أن ينقلب إلى أهله إلا الصلاة

Biriniz, (namaz kıldıktan sonra) sadece (bir sonraki) namazı beklemek için evine dönmezse beklediği sürece namazdaymış gibi olur. ⁴⁴

Kim namazı beklemek

İçin camide kalır;

O namaz vaktine dek,

Namaz sevabı alır...(14/56)

12

اتقوا النار ولو بشق تمرّة

Yarım hurma dalı ile de olsa ateşten korununuz. ⁴⁵

Bir hurma olsa bile

Verin verin mutlaka;

Cehennem ateşine

Siper olur sadaka...(15/60)

⁴³ Müslim, "İmân", 95

⁴⁴ Müslim, "Mesâcid", 275

⁴⁵ Buhârî, "Zekat", 9

13

اذكروا محاسن موتاكم وكفوا عن مساويهم

Ölülerinizin iyiliklerini anın, kötülüklerini zikretmekten kaçının.⁴⁶

Öleceğiz hepimiz,

Bu kanunu cihânın.

Ölülerinizi siz

Rahmet, hayırla anın...(17/71)

14

التائب من الذنب كمن لا ذنب له

Günahından tevbe eden kimse, günahsız kimse gibidir.⁴⁷

Tevbe etmek güzel iş

Tevbe eden yaratık

Hiç günah işlememiş

Bir kul gibidir artık...(18/77)

15

الصباحة تمنع الرزق

Sabah uykusu rızka engeldir.⁴⁸

Şeytanın elbet budur

Sana kurduğu pusu;

Rızkına mani olur

Derin sabah uykusu...(20/86)

⁴⁶ Ebû Dâvûd, "Edeb", 42.

⁴⁷ İbn Mâce, "Zühd", 30.

⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 73.

16

ولايحل لمسلم أن يهجر أخاه فوق ثلاثة أيام

Bir müslümanın din kardeşine üç günden fazla küsmesi helal değildir.⁴⁹

Küskün durur mu insan

Dargınlık hoş hâl değil.

Üç günden fazla olan

Dargınlık helal değil...(21/95)

17

أعطوا الأجير أجره قبل أن يجف عرقه

Çalışana ücretini teri kurumadan verin.⁵⁰

İşçilere; Yaradan

Yardım edeni sever,

Sen teri kurumadan

Onun ücretini ver (29/142)

18

لا يرحم الله من لا يرحم الناس

İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.⁵¹

Merhametli bir sîne,

Müslümana bir nimet;

Merhamet etmeyene

Etmeyiniz merhamet...(31/153)

⁴⁹ Buhâri, "Edeb", 57.

⁵⁰ İbn Mâce, "Rûhûn", 4.

⁵¹ Buhari, "Tevhid", 2.

19

من ستر على مسلم ستر الله عليه في الدنيا والاخرة

Kim bir müslümanın ayıbını örterse Allah'ta dünya ve ahirette onun ayıplarını örter...⁵²

Ayıbını bir mü'minin

Kim ki örter, temizler;

Cenab-ı Hak 'ta bilin

Onun ayıbını gizler...(34/170)

20

ان الله لا ينظر الى صوركم وأموالكم ولكن ينظر الى قلوبكم وأعمالكم

Allah; suretlerinize ve mallarınıza değil, kalplerinize ve amellerinize bakar.⁵³

Kalp bir çamur, bir kil,

Yürekte toplu vekar.

Rab yüzünüze değil,

Kalplerinize bakar...(35/172)

21

الحرب خدعة

Harp hiledir.⁵⁴

Peygamber 'Muhabere

Bir Hiledir' buyurdu.

Başvurup her sebebe

Koruyalım bu yurdu...(44/227)

⁵² Ebû Dâvûd, "Edeb", 60.

⁵³ Müslim, "Birr", 34.

⁵⁴ Müslim, "Cihad", 18.

22

لايؤمن احدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه

Sizden biriniz kendisi için istediğini mümin kardeşi içinde istemedikçe gerçekten iman etmiş olmaz.⁵⁵

Düşün, kayır bireyi

Diğergâm ol her histe.

Beğendiğin her şeyi

Din kardeşine iste...(46/236)

23

كفى بالمرء إثماً أن يحدث بكل ما سمع

Her duyduğunu söylemesi kişiye günah olarak yeter.⁵⁶

Durmadan sağa, sola,

Duyduklarını söyler;

Boşboğazlık bir kula

Günah olarak yeter...(68/361)

24

إن الحلال بين وإن الحرام بين وبينهما مشتبهات لا يعلمهن كثير الناس فمن اتقى الشبهات

استبرأ ومن لدينه وعرضه وقع في الشبهات وقع في الحرام

Helal bellidir, haramda bellidir, ikisinin arasında ise bir takım şüpheli şeyler vardır ki insanların çoğu bunları bilmezler. Kim şüpheli şeylerden sakınırsa dinini ve ırzını korumuş olur. Kimde şüpheli şeylere düşerse harama düşmüş olur.⁵⁷

Helâl, haram hak beyan,

Şüpheli olanlar var.

⁵⁵ Tirmizi, "Sıfatü'l-Kiyâme", 59.

⁵⁶ Ebû Dâvûd, "Edeb", 80.

⁵⁷ Müslim, "Müsâkât", 107.

Şüpheliden kaçmayan

Sonra harama dalar...(74/396)

25

الحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة

Allah tarafından kabul edilmiş Haccın karşılığı ancak cennettir.⁵⁸

Hak yolunda sefer, zinnettir kula,

Kabul edilmiş Hac cennettir kula..(85/499)

26

فى توادهم وتراحمهم وتعاطفهم مثل الجسد إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى

مثل المؤمنین

Müminler birbirini sevmeye, birbirine merhamet ve şefkât göstermeye tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.⁵⁹

Mü'minler tek beden, yekpâre sîne,

Birinin ağrısı geçer hepsine...(97/639)

27

ليس الشديد بالصرعة إنما الشديد الذى يملك نفسه عند الغضب

Güçlü kimse insanları güreşte yenen değil bilakis öfke anında kendisine hâkim olandır.⁶⁰

En kuvvetli insan sanma pehlivan!

Güçlü, öfkesini yenen Müslüman...(101/684)

⁵⁸ Buhârî, "Umre", 1.

⁵⁹ Müslim, "Birr", 66.

⁶⁰ Müslim, "Birr", 107.

28

إن خياركم أحسنكم قضاءً

Sizin en hayırlınız borcunu en iyi şekilde ödeyeninizdir.⁶¹

Borcunu ödemek borçlunun işi,

Borcunu ödeyen hayırlı kişi...(109/766)

29

إياكم والحسد فإن الحسد يأكل الحسنات كما تأكل النار الحطب

Hasetten sakının çünkü ateşin odunu yakıp tükettiği gibi hasette iyi amelleri yakar bitirir.⁶²

Hasedden kaçının çetin ateştir,

Hased iyiliği yakar, eritir...(112/808)

30

الإيمان بضغ وسبعون شعبةً وألحياء شعبةً من الإيمان

İman yetmiş küsür parçadır. Haya da imandan bir parçadır.⁶³

İman altmış küsür, belki yetmiş yol,

Hayâ da imandan bir değerli kol...(113/813)

31

إنما الصبر عند الصدمة أولى

Sabır ancak musibetin ilk başa geldiği anda olmalıdır.⁶⁴

Ne kadar kuvvetli olsa sademe,

İlk anında sabır gerek âdeme...(118/873)

⁶¹ Buhârî, "Vekâlet", 5.

⁶² Ebû Dâvûd, "Edeb", 44.

⁶³ Müslim, "İman", 57.

⁶⁴ Buhârî, "Cenâiz", 31.

32

المستبان ماقالا فعلى البادي مالم يعدد المظلوم

Birbirine söven iki kişinin günahı mazlum olan haddi aşmadıkça ilk sövene aittir. ⁶⁵

Birbirine söven iki Müslüman,

İlk söven şüphesiz, suçlu her zaman...(119/890)

33

من لم يشكر الناس لم يشكر الله

İnsanlara teşekkür etmeyen Allah'a şükretmez. ⁶⁶

Kula teşekkürü görev bilen zât,

Allah'a şükürde yükselir kat kat...(120/901)

34

افضل الجهاد كلمة عدل عند سلطان سلطان

En faziletli cihat zalim bir yönetici karşısında söylenen doğru sözdür. ⁶⁷

Cihadın üstünü İslâm'da böyle,

Zalim bir âmire doğruyu söyle...(122/924)

35

الظلم ظلمات يوم القيامة

Zulüm, zâlim için zifiri karanlıklardır. ⁶⁸

Mahşerde karanlık içinde kalır,

⁶⁵ Müslim, "Birr", 68.

⁶⁶ Tirmizi, "Birr", 35.

⁶⁷ Tirmizi, "Fiten", 13.

⁶⁸ Buhârî, "Mezâlim", 8.

O çetin azaptan zalim bunılır...(122/92

36

البخيل الذي من ذكرت عنده فلم يصل علي

**Cimri yanında anıldığıım halde salavât getirmeyen kim-
sedir.** ⁶⁹

Anıldığıım halde salât ve selâm

Getirmeyen kişi en cimri adam.(124/933

37

نهيتكم عن زيارة القبور فزوروها فإن في زيارتها تذكرة

**Ben size kabirleri ziyareti yasaklamıştım, artık onları
ziyaret edin. Çünkü kabirleri ziyarette Tezkire(Ölümü hatırla-
ma, ibret) vardır.** ⁷⁰

Kabirleri sık sık eyle ziyaret

Ölüm ahrete olur işaret...(124/951)

38

لا يدخل الجنة من كان في قلبه مثقال ذرة من كبر

**Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete
giremez.** ⁷¹

Kalbinde bir zerre kibir bulunan,

Cennete giremez o kimse inan.(125/960)

39

إن لكل أمة فتنَةٌ وفتنة أمتي المال

Her ümmetin bir fitnesi vardır, benim ümmetimin fitnesi

⁶⁹ Tirmizi, "Devavât",100.

⁷⁰ Ebû Dâvûd, "Cenâiz", 75.

⁷¹ Müslim, "İman", 147.

ise maldır. ⁷²

Her ümmet için bir fitne var; ders al

Benim ümmetimin fitnesi de mal...(125/968)

40

وما تواضع أحدٌ لله إلا رفعه الله

Allah tevâzu gösteren kişiyi ancak yüceltir. ⁷³

Rab için tevazu ediniz sizler,

Rab siz yükseltir, Rab sizi izler...(128/996)

41

إن أول الناس بالله تعالى من بدأهم بالسلام

İnsanların yüce Allah katında en hayırlısı önce selam verenleridir. ⁷⁴

Sen önce selam ver, dindaşa sokul,

Önce selam veren daha üstün kul...(128/1000)

Sonuç

İslâmî Türk Edebiyatı içerisinde, Hz. Peygamber ile ilgili, en çok eser verilen edebî türlerden birisi olan kırk hadis çalışmalarının sayısında, Cumhuriyet döneminden itibaren gözle görülür bir azalma olmuştur. XX. yy'da bu alanda eser veren birkaç şairden birisi de A. Enver Tuncalp'tir. Asker şairlerimizden olan Tuncalp'in; çalışmamıza konu olan "Manzum Hadisler" adlı bu eserinde, bin bir adet manzum hadis tercümesi bulunmaktadır.

Söz konusu eseri, kendinden önce, aynı türde yazılmış diğer eserlerden ayıran özelliği çocuklar için yazılmış, tespit edebildiğimiz,

⁷² Tirmizi, "Zühd" , 26.

⁷³ Müslim, "Birr" , 69.

⁷⁴ Ebû Dâvûd, "Edeb", 132-133.

bilinen ilk manzum hadis tercümesi olmasıdır. Şair eserinin ön-sözünde, “çocuklara hadisleri daha kolay öğretmek ve ezberletmek için” bu çalışmayı kaleme aldığını söyleyerek, eserinin bu özelliğine dikkat çekmektedir.

Manzum Hadisler isimli eserin çocuklar için kaleme alınmış olması bakımından bazı niteliksel özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, yazıldığı döneme göre son derece sade ve açık bir dil ile yazılması, eserin, çocuklar tarafından okunması ve anlaşılmasını sağlayan önemli bir unsurdur. Eserdeki hadislerin, kafiyeli ve mevzûn ifadeler kullanılarak tercüme edilmiş olması ise hadislerin çocuklar tarafından ezberlenmesi ve hatırdaki tutulmasını kolaylaştıran özelliklerinden biridir. Eserle ilgili bu özellikler müellifin, eserde *çocuğa göreliği* yakalama noktasında gösterdiği çabalar olarak değerlendirilmektedir.

Tuncalp’ın çalışmamıza konu olan *Manzum Hadisler* adlı eserinde bin bir adet manzum hadis tercümesi bulunmaktadır. Eserdeki hadis sayısının fazla olması, eserin, zengin bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu yönüyle eser, günümüz dinî muhtevalı çocuk edebiyatı ürünleri için adeta bir kaynak eser konumundadır.

Enver Tuncalp, döneminin renkli simalarından biridir. Meşleğiyle ilgili kaleme aldığı teknik kitapların yanında; çocuklar için yazdığı dinî muhtevalı eserleri ile dikkat çekmektedir. Şairin eserleri arasında, İslâmî Türk Edebiyatındaki Cenab-ı Allah ve Hz. Peygamber ile ilgili bazı edebî türlerin son dönem örneklerine rastlamak mümkündür. Tuncalp; tevhid, münâcaat, manzum Kur’ân tercümesi, kısâsü’l enbiyâ, mirâciyye, regâibiyye türünde kaleme aldığı çoğu manzum çalışmalar ile günümüz İslâmî Türk Edebiyatının niceliksel ve niteliksel gelişimine önemli katkılar sağlayan edebiyatçılarımızdan biridir.

Çalışmamız, Cumhuriyet sonrası dönemde, pek çok dinî muhteva ve türde eserler kaleme alarak İslâmî Türk Edebiyatının

gelişimine önemli katkılar sağlayan Enver Tuncalp'ın hayatını ve edebî kişiliğini ortaya koymaktadır. Şairin çocuklar için yazılmış tespit edebildiğimiz ilk manzum hadis tercümesi olan *Manzum Hadisler* isimli eserini, muhteva ve biçimsel özellikler bakımından tahkik etmektedir. Eserde yer alan tamamı manzum olarak tercüme edilen hadislerin bir kısmına yer verilmek suretiyle, eserin, günümüz dini muhtevalı çocuk edebiyatı ürünleri arasındaki yerini ve önemini temellendirmektedir.

Kaynakça

- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. *el-Câmiu's-Sahih*. Riyad: Dârü's-Selam, 2000.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b.el-Eş'as es-Sicistânî. *es Sünen*. Riyad: Dârü's-Selam, 2000.
- Ecer, A. Vehbi. "Kur'ân-ı Kerim'in Manzum Tercüme Denemeleri". *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 2/3 (Ocak- Haziran 2009): 207-223.
- Gıynaş, Kamil Ali. "Hilâlî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi". *Turkish Studies* 7/1. (2012 Winter): 1133-1157.
- Gözler, Fethi. "Tuncalp Hakkında". *Gülpınar; Aylık, Fikir, Sanat, Edebiyat Dergisi* 18/204 (Nisan 1993): 16-19.
- İbn Hanbel, Ebu Abdillâh Ahmed bin Muhammed. *Müsned*. Lübnan: Beytü'l-Efkâri'd-Devliyye, 2005.
- İbn Mâce, Muhammed b. Yezid el-Kazvîni. *es-Sünen*. Riyad: Dârüs-Selam, 2000.
- Karahan, Abdulkadir. "Kırk Hadis". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25: 470-473. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Karahan, Abdulkadir. *İslâmî Türk Edebiyatında Kırk Hadis*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1991.
- Kaya, Mahmut. *Manzum 101 Hadis*. İstanbul: İnkılab Yayınları, 2017.

- “Şair ve Yazar Enver Tuncalp’ın Biyografisi ve Aldığı Ödüller”. *Kemalist Atılım Büyük Ankara Gazetesi*. (15 Şubat 1990): 279.
- Müslim, Ebû’l-Huseyn Müslim b. El-Haccac. *es-Sahih*. Riyad: Darü’s-Selam, 2000.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb. *es-Sünen (el Müctebâ)*. Riyad: Dârü’s-Selam, 2000.
- Okumuş, Salih ve Bayram Sabit. “Şekil, Muhteva ve Yazar Kadrosu Açısından Gülpınar Dergisi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5/21 (Bahar 2012): 209-223.
- Taranoğlu, Güzide Gülpınar. “Enver Tuncalp”. *Gülpınar; Aylık, Fikir, Sanat, Edebiyat Dergisi* 18 (Enver Tuncalp Özel Sayısı 202): 5.
- Tatlı, Bekir. “İsmail Sâdık Kemâl’in Âsâr-ı Kemâl’deki Hadisçiliği”. *Dini Araştırmalar* 18/46. (Ocak-Haziran 2015): 45-65.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *es Sünen*. Riyad: Darü’s-Selam, 2000.
- Tuncalp, Enver, *Manzum Hadisler*. Ankara: Şark Matbaası, 1975.
- Tuncalp, Enver. *Manzum Allah Sevgisi*. Der. Zafer Sevil Tuncalp. Ankara: Yıldızlar Yayıncılık, 2016.
- Tuncalp, Enver. *Manzum Biyografî*. Ankara: Şark Matbaası, 1974.
- Tuncalp, Enver. *İnandım İman Ettim*. Ankara: Şark Matbaası, 1974.
- Tuncalp, Enver. *28 Peygamber*. Ankara: Şark Matbaası, 1972.
- Tuncalp, Enver. *Çiçek Açan Seccâde*. Ankara: Şark Matbaası, 1972.
- Tuncalp, Enver. *Kerbela Destanı*. Haz. Zafer Sevil Tuncalp, Fikret Özdilekli. Ankara: Rulo Ofset Matbaacılık, 2010.
- Tuncalp, Enver. *Manzum Nasreddin Hoca Fıkraları*. Der. Zafer Sevil Tuncalp Ankara: Yıldızlar Yayıncılık, 2014.
- Tuncalp, Zafer Sevil. *Duyguların Ötesinde*. Ankara: Yıldızlar Yayıncılık, 2014.

- Yıldırım, Selahattin. "XIX. Yüzyıl Osmanlı Muhaddisleri ve Eserleri". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 13 (2004): 263-315.
- Yıldız, Alim. "Klasik Edebiyatımızda Manzum Hadis Tercümeleri ve Necip Fazıl'ın 101 Hadis Tercümesi". *Geleneğin İzinde*. Edt. Alim Yıldız. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013. 221-238.
- Yıldız, Alim. "Sirâci'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/1 (2011): 127-150.

The Research on The Work of Enver Tuncalp Named “Manzum Ḥadīths” That is Written For Kids

Summary

Islamic Turkish literature in one of the literary genres related to the Prophet Muḥammad (Muṣṭafā peace and blessing be upon him) is “the Forty Ḥadīths Translation”. These works, which are mostly written in verse, can also be called "a Hundred One or a Thousand Ḥadīths”.

Within the history of Islamic Turkish literature, until the Republican period, “Forty Ḥadīths Translations” is one of the most literary genres. Since the Republican period, there has been a visible decrease in the number of works of this kind. One of the numbered translations of Ḥadīths in the Republican Period is “Manzum Ḥadīths” from Abdullah Enver Tuncalp, one of our military poets.

The "Manzum Ḥadīths", which contains a thousand verse ḥadīth translations, is separated from the hadith translations which were written before it in order to be written for teaching and better memorization by children. The poet expresses this situation in the preface of his work: "With the aim of facilitating Muslim Turkish children to be happy in the world and Allah's special intercession in the hereafter, I will present you with the original “Thousand and One Ḥadīths” that will be memorized comfortably and which will delight mankind throughout life."

Retired tank colonel, poet and writer A. Enver Tuncalp is one of the people who has a military, politically and socially colorful personality. Tuncalp's religious, moral, national, content or poetry has been published in periodical publications and many manuscripts. Our poet, who has many kinds of studies such as poetry, essays, studies, satires, has more frequently used poetry in his works. The majority of these poems are written in syllabic vocabulary, which is

our classic vocabulary.

The work of poet, "Manzum Hādīths" which is the subject of my work is written in the last quarter of the 20th century, is a thousand hādīths book. The work; in the history of Islamic Turkish literature, is the first *manzum* hādīths translation, written for children, that we can identify.

In this work, while stressing the importance of A. Enver Tuncalp in our literature, we have on the one hand determined the place of our work called "Manzum Hādīths" in Turkish Islamic literature. On the other hand, we have tried to give life to the value of Islamic literature dedicated to children.

Keywords: Hymnal hādīth, Enver Tuncalp, Gülpınar Journal.